

GIS: van registratie naar waardevolle informatie

Nog niet zolang geleden vormde het geografische informatiesysteem (GIS) een buitenbeentje in de waterwereld: een systeem waarvan behalve een paar ingewijden nauwelijks iemand in de watersector iets begreep. Ook werd het GIS veelal gezien als een behoorlijke kostenpost. Geleidelijk ontstaat echter een andere zienswijze in waterland. Wanneer een waterleidingbedrijf zijn GIS koppelt aan andere bedrijfsprocessen, is informatie te ontsluiten waardoor het efficiënter en klantvriendelijker kan werken. In plaats van alleen registreren en daarvoor redelijk veel betalen kunnen de geografische data de basis voor informatie zijn die geld oplevert.

Henk Geurts is hoofd Bedrijfsbureau Distributie bij Brabant Water. Het bureau houdt zich bezig met de techniek, waterkwaliteit, administratieve ondersteuning, het bedrijfskundige gedeelte én applicatiebeheer. Geurts illustreert de nieuwe kijk op GIS met een voorbeeld: "Stel, je hebt een waterkwaliteitsklacht. In het GIS kunnen wij niet alleen zien waar de klant zich bevindt, maar kunnen we ook de karakteristiek van de betreffende aansluit- en hoofd-

leiding in beeld brengen. Door de koppeling van het GIS met andere systemen beoordelen we in een oogopslag de waterkwaliteit in de directe omgeving van de klant. In de toekomst geven geodata ons de mogelijkheid om een e-mail of sms te sturen aan de klant, bijvoorbeeld in geval van storing waarbij een leidingdeel drukloos wordt gezet. Het GIS kan dan aangegeven aan welke percelen geen water meer wordt geleverd. Door de waterkwaliteit en onze geografisch in beeld te brengen, professionaliseren we het klant-contact."

Brabant Water en Waterleiding Maatschappij Limburg hebben op GIS-gebied de koppen bij elkaar gestoken. John Geraets is als hoofd van de afdeling GeoDataBeheer belast met de kwaliteit en actualiteit van geografische informatie bij Waterleiding Maatschappij Limburg. "Door kennis te delen, bereiken we een hogere mate van professionalisering. In plaats van een ondersteunende taak wordt het een kerntaak. Je maakt een vak van geografische informatie-service. Door de samenwerking zijn er nu en in de toekomst wellicht allerlei schaalvoordelen mogelijk." De bovenstaande zienswijze wordt gedeeld door André van der Sterre, binnen ICT-dienstverlener LogicaCMG verantwoordelijk voor de watermarkt. "De koppeling van geografische data aan andere bedrijfsprocessen en systemen kan veel opleveren. Daarbij is het van groot belang dat het geografisch informatiesysteem een zoda-

nig open structuur heeft dat deze koppelingen ook mogelijk zijn."

Asset management

Volgens Marcel den Besten, programma-manager bij Duinwater Zuid-Holland, komt de andere kijk op GIS in een stroomversnelling door een ander nieuw fenomeen: asset management. "Een GIS speelt een belangrijke rol in het management van de infrastructuur. Het systeem kan inzichtelijk maken op welke manier je onderhoud moet plegen, wanneer je moet saneren en je kunt er beter je meerjaren investeringsprogramma mee bepalen. Volgens Den Besten moet een GIS tweerichtingsverkeer mogelijk maken. "Alleen door je systeem interactief te maken, krijg je beter grip op je 'assets' en kun je significante kostenbesparingen realiseren. Wanneer je van registratie naar analyse van de informatie gaat, kom je tot slimme oplossingen." John Geraets van WML: "Van een veredeld tekensysteem zijn we naar een volwaardig systeem gegaan om de infrastructuur te beheren en waarin te zien is wat de investeringen opleveren en het onderhoud optimaal te sturen valt. We willen nog groeien naar een open database waarin de data vanuit verschillende bedrijfsonderdelen worden gecombineerd en vervolgens direct beschikbaar zijn. Dit heeft een enorme informatiewaarde voor de bedrijfsvoering." André van der Sterre vult aan: "Wij kunnen een voorbeeld laten zien waarbij een storingsmelding in het GIS automatisch leidt tot een

werkopdracht voor de monteur in het ERP-systeem.”

Informatievoordelen

Volgens John Geraets van WML wist een aantal jaren geleden nog geen tien procent van de klanten dat hun drinkwater afkomstig was van een waterleidingbedrijf. “Door de informatie uit de bevolkingssamenstelling te combineren met bedrijfsinformatie kun je gerichte acties uitzetten om de naamsbekendheid te verhogen. Geodata dienen dan als marketinginformatie. Je kunt zien waar de klanten wonen die je wel herkennen en waar ze je niet herkennen.” Principal consultant geo-ICT Henk Cornelissen van LogicaCMG noemt een andere belangrijke invulling van het GIS: “Het management van een waterleidingbedrijf roept vaak dat de monteurs hun ambassadeurs zijn. Dat kan alleen als je ze informatie en instrumenten geeft en hen de consequenties van hun handelingen laat zien.”

Henk Geurts van Brabant Water: “We willen in elk geval dat de monteurs vanuit de bus mobiel de beschikking hebben over de laatste geodata.” Volgens Henk Cornelissen is er nu vaak een lange verwerkingstijd van een storing of wijziging. “Bij sommige bedrijven duurt dat een aantal maanden. Voor de beveiliging is dat ongewenst. Ook naar je klanten toe is dat niet krachtig. Ik durf te zeggen dat je 20 procent bespaart, wanneer je de buitendienst ondersteunt met digitale data. De terugverdientijd bedraagt één tot twee jaar.” WML bedacht dat niet alleen het drinkwaterbedrijf, maar ook gemeentelijke instanties profiteren van een goede registratie en informatie-uitwisseling van geografische data. John Geraets: “We gaan een aantal zaken provinciaal regelen. Eenieder binnen de provincie die hiervoor gemachtigd is, heeft toegang tot de informatie. Zeker de brandweer is gebaat bij een goede informatieverstrekking. Deze wil snel betrouwbare informatie over de locaties van de brandkranen.” Geraets ziet ook voordeel bij gemeentelijk overschrijdende calamiteiten. “Een provinciaal werkende partner die zorgt voor goede, eenduidige data is dan essentieel. Doordat wij deze informatie op één plek onderhouden, kunnen wij in totaliteit kosten besparen. Naast een snelle en adequate ondersteuning bij calamiteitenbestrijding, profiteren de inwoners van Limburg van een kostenvoordeel. Uiteindelijk hoeven zij minder te betalen voor water.”

Pragmatische aanpak

Ongeveer tien jaar geleden hebben waterleidingbedrijven hun gegevens van tekening naar digitale vorm geconverteerd. Dat kostte in een aantal gevallen zo'n tien

miljoen euro per bedrijf. Zijn waterleidingbedrijven er voldoende voor in om weer met nieuwe systemen te gaan werken? Volgens Henk Cornelissen wel. “Bij steeds meer waterleidingbedrijven komt het besef dat met inmiddels vergaarde geodata voordelen zijn te behalen. Tevens realiseren de organisaties zich dat de huidige systemen of versies hiervoor niet altijd geschikt zijn.” Volgens Cornelissen is het niet nodig om alles overboord te gooien. “Wij hanteren een pragmatische aanpak waarin wij samen met onze klanten per vraagstelling concreet een proef uitvoeren. Als de uitkomsten hiervan leiden tot het advies voor een nieuw systeem, dan accepteren onze klanten dit ook.”

Er zijn nog meer redenen voor waterleidingbedrijven om hun geografisch informatiesysteem serieus te nemen. Enerzijds is dat de wetgeving op gebied van kwantiteit en kwaliteit van water. Een recent rapport van de Raad van Transportveiligheid bevat het advies altijd een partij verantwoordelijk te maken voor een leiding of kabel onder de grond. Het belang van een betrouwbare vastlegging en een optimale toegankelijkheid van geodata wordt daarmee groter, ook naar derden. Anderzijds speelt na 11 september ook het veiligheidsaspect een steeds belangrijkere rol.

Marcel den Besten van DZH waarschuwt niet te overhaast een nieuw geografisch informatiesysteem te implementeren: “Allereerst zul je je moeten afvragen hoe het beleid ondersteund wordt. Daarnaast moet je als organisatie goed weten wat je bijvoorbeeld onder asset management verstaat. Je moet je vraagstuk tot proporties terugbrengen, zodat mensen het begrijpen en het kunnen omarmen.” DZH voert binnen twee tot drie jaar een nieuwe generatie van GIS-gebruik in. “Wij kijken goed welke toegevoegde waarde geografische data leveren in de processen en wat het mag kosten. Een verschuiving van registratie naar echte procesondersteuning is nodig om de hoge kosten voor deze vorm van automatisering te rechtvaardigen.”

De nieuwe GIS-generatie is alleen succesvol wanneer op een andere manier gewerkt wordt. Henk Cornelissen: “Je bent er niet met alleen een systeemimplementatie. Het is veel meer dan een ICT-traject. Lag vroeger de nadruk op de invoer van de gegevens; de aandacht komt nu steeds meer te liggen op het werken met de gegevens. Gebruikers van GIS krijgen meer verantwoordelijkheid. Dat moet je ook organisatorisch goed borgen, wil je optimaal profijt hebben van geografische data.”

Nicole van der Steen

Digitale aangifte bespaart tijd en geld

Elf waterschappen gaan gezamenlijk een programma ontwikkelen voor de digitale aangifte van de verontreinigingsheffing. Alle waterschappen kunnen straks gebruik maken van dit programma. De digitale aangifte bespaart de waterschappen en bedrijven veel tijd en geld.

Een waterschap slaat gemiddeld per jaar 4.000 bedrijven aan voor de verontreinigingsheffing. Tot toe nu moesten hiervoor handmatig formulieren worden ingevuld. Met het nieuwe programma is dat verleden tijd. De digitale aangifte maakt de interne afhandeling bij de waterschappen eenvoudiger. Ook het bewaken van het moment van binnenkomst en eventuele aanmaning gaat makkelijker. Doordat de waterschappen gezamenlijk het programma ontwikkelen, wordt fors op de investeringskosten bespaard. Deze besparing wordt berekend op één miljoen euro. Mede door het gezamenlijk ontwikkelen van de programmatuur en de efficiency die hieruit voortvloeit, stijgt de waterschapsbelasting dit jaar gemiddeld met vier procent. Vorig jaar was de stijging gemiddeld zeven procent.

Het digitaal invullen van de verontreinigingsheffing is vergelijkbaar met dat van de inkomstenbelasting. Alleen de voor het bedrijf relevante vragen worden gesteld. De waterschappen bewaren de oude gegevens van het bedrijf, zodat in de toekomst de aangifte nog sneller kan plaatsvinden. De tijds-winst voor de bedrijven is, omgerekend naar geld, door de waterschappen gecijferd op één miljoen euro.

In Noord-Brabant kunnen mensen met een beregeningsvergunning via internet aangifte doen van de hoeveelheid grondwater die ze onttrekken. De provincie heeft daartoe een internetpagina ingericht.

Deze pagina (dago.brabant.nl) maakt het voor de vergunninghouder mogelijk om door middel van een toegangscode een aangifteformulier in te vullen. Deze code staat in een brief die alle vergunninghouders inmiddels toegestuurd hebben gekregen. De vergunninghouder krijgt na het invullen meteen inzicht in de kosten.